

Брюксел, 26.10.2022 г.
COM(2022) 514 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Ускоряване на прехода към неутралност по отношение на климата в името на
сигурността и благоденствието на Европа**

Доклад за действията в областта на климата (2022 г.)

{SWD(2022) 343 final}

1 ТЕНДЕНЦИИ, ПОЛИТИКИ И ПОСТИЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА ЕМИСИИТЕ

ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ И МЕЖДУНАРОДНИ АНГАЖИМЕНТИ НА ЕС

Последните доклади на Междуправителствения комитет по изменението на климата (МКИК)¹ потвърждават, че трябва да бъдат предприети трансформиращи действия в световен мащаб, ако искаме да постигнем целите на Парижкото споразумение, включително ограничаване на глобалното затопляне значително под 2 °С и продължаване на усилията за ограничаването му до 1,5 °С. Световните емисии на парникови газове (ПГ) трябва да достигнат връхната си точка в периода 2020—2025 г., а след това до 2030 г. да спаднат с около 43 % под нивата от 2019 г., за да се задържи повишаването на средната температура на планетата до 1,5 °С до края на този век. При сегашните политики² светът не е на път да постигне целта, заложена в Парижкото споразумение, по отношение на температурата. Изпълнението на всички нови ангажimenti, поети от държавите преди 26-та конференция на ООН по въпросите на изменението на климата (COP26) в Глазгоу, би подобрило перспективите ни, но все пак би било недостатъчно³.

През 2021 г. световните емисии отново достигнаха нивата отпреди пандемията. Предварителните данни на JRC⁴ сочат, че световните емисии на парникови газове ще нараснат с 4,2 % през 2021 г. до 52,9 млрд. тона еквивалент на CO₂ (CO₂-еквивалент), което е малко над емисиите през 2019 г., тъй като световната икономика се възстановява от пандемията. Емисиите от енергийния сектор и другите промишлени горивни емисии се повишиха над нивата отпреди пандемията (съответно +1,3 % и +2,1 % в сравнение с 2019 г.), което се дължи и на увеличеното използване на въглища⁵, докато емисиите от транспорта и сградите останаха по-ниски (съответно -5,2 % и -3,7 %). През изминалата година се наблюдаваха още по-опустошителни последици, свързани със затоплянето на климата, което затвърждава предупреждението на учените.

Ограничаването на глобалното затопляне изисква безпрецедентни действия от всички държави и всички сектори. За да постигнем нулеви нетни емисии до 2050 г.⁶, трябва бързо, значително и трайно да намалим емисиите на парникови газове, като същевременно увеличим капацитета на планетата да поглъща въглерода чрез природосъобразни решения и технологии за поглъщане на въглерод. Констатациите на МКИК укрепват решимостта на ЕС да стане неутрален по

¹ През 2021 и 2022 г. МКИК публикува докладите, изготвени от три работни групи, за нейния Шести доклад за оценка — доклада за физико-научните основи на изменението на климата (работна група I) през август 2021 г., доклада за въздействията, адаптацията и уязвимостта (работна група II) през февруари 2022 г. и доклада за смекчаване на изменението на климата (работна група III) през април 2022 г.

² Работна група III на МКИК: Смекчаване на изменението на климата (2022 г.) — във връзка с усилията за смекчаване в съответствие с националните политики, изпълнени до края на 2020 г.

³ Според последните научни анализи температурите в европейските сухоземни региони ще продължат да се повишават през този век с по-висок темп от средния за света (ЕАОС: [Global and European temperatures \(Температурите в света и в Европа\)](#)).

⁴ https://edgar.jrc.ec.europa.eu/dataset_ghg70

⁵ <https://www.iea.org/news/global-co2-emissions-rebounded-to-their-highest-level-in-history-in-2021>

⁶ Нулеви нетни емисии означава постигане на баланс между антропогенните емисии от източници на парникови газове и поглъщането от поглъщатели, така че всички остатъчни емисии на парникови газове, които попадат в атмосферата, да се компенсират от предизвикано от човека отстраняване от атмосферата, което води до нулеви нетни емисии.

отношение на климата до 2050 г. и устойчив на климатичните промени — ключови цели, заложи в Европейския закон за климата.

Като част от Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (РКООНИК) ЕС и неговите държави членки се ангажираха с обща за цялата икономика цел да намалят до 2020 г. емисиите на парникови газове с 20 % в сравнение с нивата от 1990 г. („ангажимент от Канкун“). Както е посочено в представената от ЕС инвентаризация на парниковите газове за 2022 г.⁷, ЕС значително е преизпълнил тази цел, така че неговите държави членки и Обединеното кралство са изпълнили и задълженията си за намаляване на емисиите съгласно конвенцията⁸. Общите емисии на парникови газове, като се изключат тези от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС) и се включат тези от международното въздухоплаване, са намалели с 34 % в ЕС-27 + Обединеното кралство в сравнение с 1990 г. (или с 32 % без Обединеното кралство). Това е намаление с 1,94 млрд. тона CO₂-еквивалент до 2020 г. (или 1,55 GtCO₂-еквивалент без Обединеното кралство)⁹. Европейският съюз и неговите държави членки съвместно изпълниха целта си, като приложиха законодателния пакет на ЕС за енергетиката и климата за 2020 г.

Предварителните данни обаче показват, че вътрешните емисии на парникови газове в ЕС, с изключение на тези от международното въздухоплаване, са се увеличили с 4,8 % през 2021 г. в сравнение с изключително ниското им ниво по време на пандемията от 2020 г., при все че са останали под нивото от 2019 г. (т.е. -4 %)¹⁰. Емисиите от стационарните инсталации, обхванати от системата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ), са се увеличили с 6,6 %, а емисиите извън СТЕ — с 3,5 %, което се дължи на възстановяването след пандемията. За всички основни сектори и газове, с изключение на сградите, се очаква емисиите да останат под нивата отпреди пандемията, като се запази общата тенденция на намаляване през последните 30 години (фигура 1). Предварителните данни за 2021 г. за поглъщането на емисии от ЗПЗГС обаче не показват обръщане на неотдавнашната тенденция на спад. Безпрецедентният скок на цените на газа от втората половина на 2021 г. оказва ясно въздействие върху емисиите от производството на електроенергия поради временното преминаване от газ към въглища (каре 1).

Фигура 1: Вътрешни емисии на парникови газове в ЕС-27 по сектори (период 2019—2021 г.)¹¹

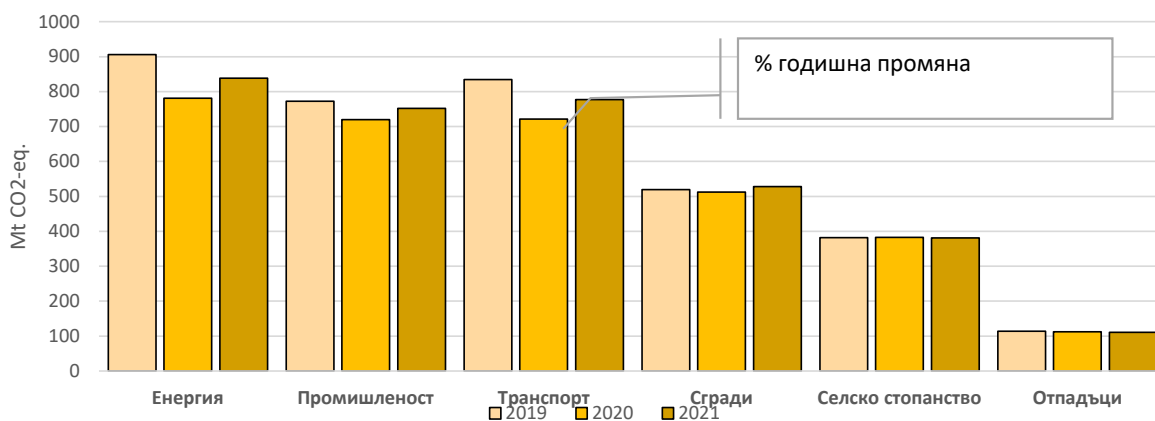
⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/European%20Union-BR4_C_2019_8832_and_SWD_2019_432_2.pdf

⁸ Обединеното кралство беше част от съвместната цел на ЕС за 2020 г. заедно с 27-те държави — членки на ЕС.

⁹ Емисиите и поглъщанията на парникови газове за периода 1990—2020 г. се основават на таблиците в общия формат за докладване (ОФД), предадени от държавите — членки на ЕС, на РКООНИК до 27 май 2022 г. в представените от тях инвентаризации съгласно Регламент (ЕС) № 525/2013. Цифрите могат да се променят след повторно подаване на документи в резултат на по-късни прегледи.

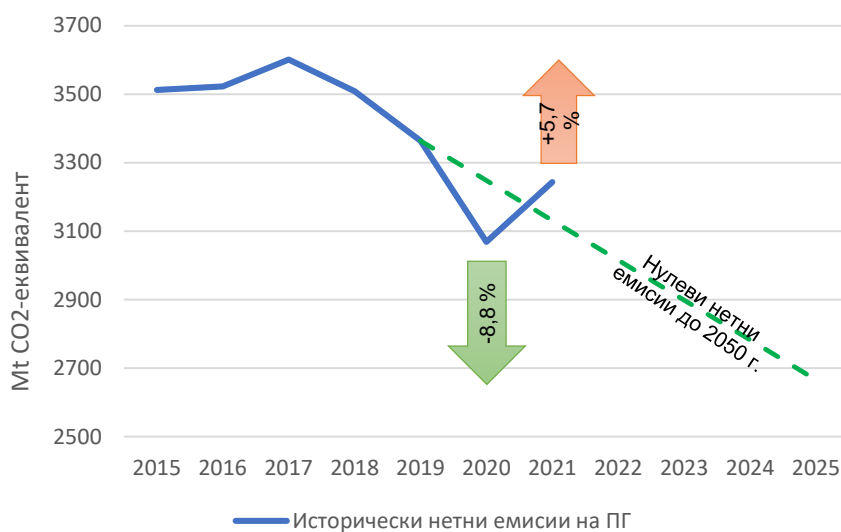
¹⁰ Данните за нетните емисии на парникови газове за 2021 г. се основават на приблизителни инвентаризации на парникови газове, представени съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999.

¹¹ Европейска агенция за околна среда (ЕАОС): Инвентаризация на парниковите газове за 2022 г. и приблизителна инвентаризация на парниковите газове в ЕС за 2021 г. въз основа на подадените от държавите членки данни. Забележки: 1) Енергийният сектор се отнася до производството на електроенергия и топлинна енергия и рафинирането на петрол. 2) Промислеността включва изгарянето на горива в производството и строителството и емисиите при промишлени процеси и използване на продукти. 3) Сградите включват емисиите от потреблението на енергия в жилищните и обществените сгради, както и потреблението на енергия в секторите на селското стопанство и рибарството.

Интензитетът на емисиите на парникови газове в икономиката, т.е. съотношението между емисиите и БВП, е намалял с 6,1 gCO₂-еквивалент/евро спрямо 2020 г. Като цяло, нетните вътрешни емисии на ЕС през 2021 г., включително от ЗПЗГС, са с 30 % по-ниски от нивата през 1990 г., което до голяма степен съответства на траекторията за постигане на целта на ЕС за намаляване с 55 % до 2030 г. Въпреки това темпото на намаляване трябва да се увеличи значително (фигура 2). През 2021 г. Европейската комисия представи пакет от предложения за адаптиране на политиките, така че да могат да бъдат изпълнени актуализираните цели на ЕС в областта на климата.

Фигура 2: Нетни вътрешни емисии на парникови газове в ЕС-27 (включително от ЗПЗГС)¹²

В ЕС верифицираните емисии от операторите на въздухоплавателни средства са генерирани 26,87 млн. тона CO₂ през 2021 г., което е с 8,7 % повече от декларираните 24,71 млн. тона през 2020 г., но все пак с 61 % по-малко от 68,2 млн. тона CO₂ през 2019 г., преди пандемията. От

¹² Въз основа на инвентаризацията на парниковите газове за 2022 г. и приблизителната инвентаризация на парниковите газове на ЕС за 2021 г. в съответствие с подадените от държавите членки данни, с изключение на международните бункери. Линеината траектория с нулеви нетни емисии до 2050 г. е в съответствие с целта на ЕС за намаляване на емисиите с -55 % до 2030 г.

2021 г. нататък СТЕ на ЕС вече не обхваща полетите от Обединеното кралство. Без тях емисиите от въздухоплаването в рамките на СТЕ бележат увеличение с около 30 % спрямо 2020 г. и намаление с 50 % спрямо 2019 г.¹³

Морският транспорт е значителен източник на емисии на CO₂, като генерира около 3—4 % от общите емисии на CO₂ в ЕС. През 2021 г. корабните дружества отчитат спад на емисиите от транспортни дейности, свързани с ЕС, в сравнение с годините преди пандемията поради оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС.

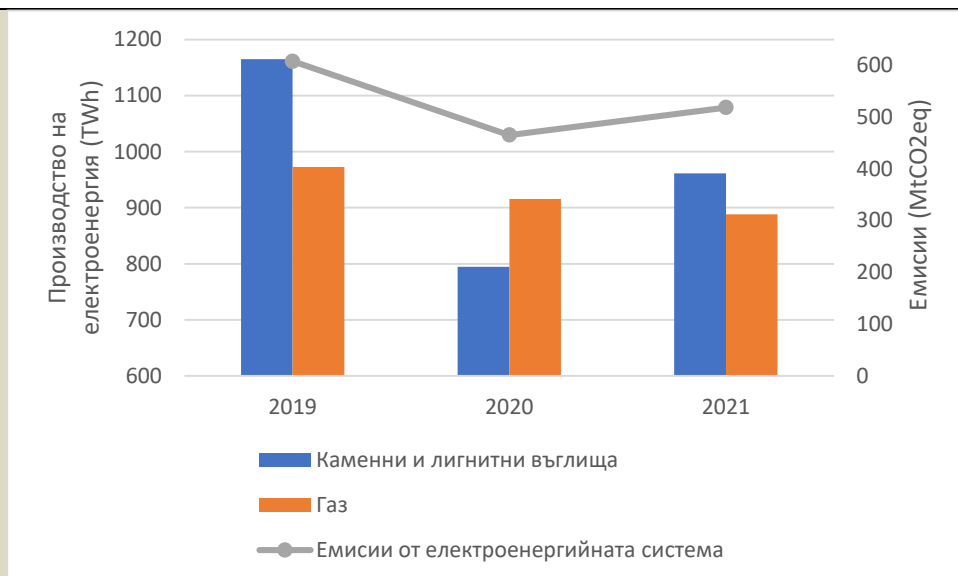
Каре 1: Въздействие на скока на цените на газа през 2021 г. върху емисиите на парникови газове

През 2021 г. средните цени на едро на газа достигнаха рекордните 49 EUR/MWh (мегаватчас), като дневните пикове на цените достигнаха 183 EUR/MWh. За сравнение, цените на газа се колебаеха между 15 и 25 EUR/MWh между 2010 г. и 2019 г. и бързо се възстановиха до сходни нива от историческия минимум от 3—4 EUR/MWh през май 2020 г. Няколко едновременни събития предизвикаха скока на цените, включително студеното време в началото на годината, под средното за сезона ниво на съхранение в ЕС, ниската наличност на вятърна и слънчева енергия през лятото и нарастващото геополитическо напрежение по границите на ЕС. Високата цена на газа доведе до мащабен преход от газ към каменни въглища и от газ към лигнитни въглища в електроенергийната система на ЕС, като електроцентралите, захранвани с каменни и лигнитни въглища, увеличиха експлоатационните си часове за сметка на газовите електроцентрали. В сравнение с 2020 г. производството на каменни и лигнитни въглища се е увеличило с +68 TWh, което представлява повече от половината от общото увеличение на производството (+118 TWh)^(a), докато производството на газ е намаляло (-16 TWh). Останалата част от допълнителното увеличение на производството е генерирана от възобновяеми енергийни източници и ядрена енергия (+65 TWh), въпреки по-ниското производство на вятърна енергия на сушата.

През 2021 г. преминаването от газ към каменни въглища и от газ към лигнитни въглища доведе до увеличаване на емисиите на CO₂ от електроенергийната система над нивата от 2020 г. (+8,3 %). Независимо от това емисиите на CO₂ в сектора през 2021 г. все още са със 7,3 % по-ниски, от тези през 2019 г.^(b) (фигура 3), вследствие на дългосрочната постепенна декарбонизация на електроенергийната система на ЕС^(b).

Фигура 3— Електроенергия, произведена от каменни въглища, лигнитни въглища и газ, и емисии на CO₂ от енергийната система, 2019—2021 г.^(c)

¹³ Две трети от въздействието на въздухоплаването върху климата се дължи на емисии, несвързани с CO₂. Съзакондателите започнаха да ги вземат под внимание в дискусиите във връзка с пакета „Подготвени за цел 55“, с цел проследяване и смекчаване на въздействието на тези краткотрайни замърсители.

През 2022 г. се запазиха необичайно високите цени на газа. Нахлуването на Русия в Украйна допринесе за изключително високата несигурност на цените. Към момента на изготвяне на доклада пазарът не очаква завръщане към предишните ценови равнища в краткосрочен план.

Пакетът „Подготвени за цел 55“, както и планът REPowerEU^(а) имат за цел да бъде намалена зависимостта на ЕС от вноса на изкопаеми горива и да бъде постигната целта за климата до 2030 г. чрез ускоряване на въвеждането на възобновяема енергия, диверсификация на доставките и значително повишаване на енергийната ефективност. Инвестициите с оглед диверсификация на доставките следва да предотвратят бъдещи блокирани активи.

^(а) Европейска комисия — Тримесечен доклад за пазара на електроенергия, том 14 (обхващащ четвъртото тримесечие на 2021 г.). Фигура 18.

^(б) https://ec.europa.eu/clima/news-your-voice/news/emissions-trading-greenhouse-gas-emissions-73-2021-compared-2020-2022-04-25_en

^(с) Emission trends in EU-27 for the IPCC sector 1.A.1.a – Public Electricity and Heat production at the EEA greenhouses gases – data viewer (Тенденциите на емисиите в ЕС-27 за сектор 1.A.1.a съгласно доклада на МКИК — Обществено производство на електроенергия и топлинна енергия — парникови газове — преглед на данни, ЕАОС) <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>.

^(д) За периода 2019—2020 г. стойностите на емисиите на CO₂ съответстват на сектор 1.A.1.a съгласно доклада на МКИК. Стойността за 2021 г. е екстраполирана, като е приета същата тенденция като тази за емисиите от Дневника на Европейския съюз за трансакциите за съответните сектори.

^(е) COM/2022/230.

ПОСТИГНАТ НАПРЕДЪК В ДЕЙСТВИЯТА В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА В ЕС

ЕС постигна значителен напредък в рамките на **Европейския зелен пакт** — плана за екологичен и приобщаващ преход.

В **Европейския закон за климата**¹⁴, който е в сила от юли 2021 г., са облечени в законова форма целите на ЕС за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. и за намаляване на емисиите на парникови газове с поне 55 % до 2030 г. спрямо нивата от 1990 г. — ангажимент, поет от ЕС и неговите държави членки в рамките на Парижкото споразумение.

През 2021 г. Комисията предложи **пакет от законодателни актове в областта на климата и енергетиката**, за да гарантира, че политическата рамка на ЕС е подходяща за постигане на по-високата цел на ЕС в областта на климата за 2030 г. Предложенията са в процес на обсъждане в

¹⁴ Регламент (ЕС) 2021/1119 („Европейски закон за климата“), ОВ L 243, 9.7.2021 г., стр. 1.

Европейския парламент и Съвета. През тази година беше отбелязан напредък по други разпоредби на Европейския закон за климата. През 2022 г. беше назначен **Европейският научен консултативен съвет по изменението на климата**, който има за задача да предоставя независими научни консултации във връзка с мерките и целите на ЕС в областта на климата. Комисията прие **насоки за климатична устойчивост**¹⁵ и актуализира своите **инструменти за по-добро регулиране**¹⁶, за да гарантира, че прилага един и същ подход, когато оценява дали проектомерките са в съответствие с неутралността по отношение на климата и напредъка в адаптацията, както е посочено в Европейския закон за климата.

Преходът към неутралност по отношение на климата и устойчивост към изменението на климата изисква значителни инвестиции.

През 2021 г. държавите членки представиха своите **планове за възстановяване и устойчивост (ПВУ)** за възстановяване на икономиките си след пандемията. Що се отнася до 26-те ПВУ, приети до средата на септември 2022 г., 40 % от общите планирани разходи са заделени за инвестиции в областта на климата, което е над задължението от 37 %, определено в Регламента за разпределяне на усилията (вж. глава 6)¹⁷.

През май 2022 г. Комисията предложи своя **план REPowerEU**¹⁸ в отговор на смущенията на енергийния пазар, причинени от нахлуването на Русия в Украйна. В плана е пресметнато, че са необходими 210 млрд. евро допълнителни инвестиции в енергийната ефективност, енергийната инфраструктура и енергията от възобновяеми източници, за да може ЕС да намали използването на изкопаеми горива и да намали вноса на руски газ с две трети в периода до 2027 г. В него се предлагат мерки за намаляване на емисиите и енергийните разходи за потребителите и промишлеността, включително увеличаване на целта за енергийна ефективност до 2030 г. на 13 % и увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници в енергопотреблението в ЕС от 22,1 % през 2020 г. на 45 % през 2030 г., което е над целта от 40 %, залегнала в предложението „Подготвени за цел 55“¹⁹. ЕС би могъл да спестява близо 100 млрд. евро годишно от вноса на руски изкопаеми горива.

Остатъкът от 225 млрд. евро от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) ще бъде на разположение за действия в рамките на плана REPowerEU. В плана са предложени още 20 млрд. евро под формата на безвъзмездни средства от продажбата на квоти от резерва за стабилност на пазара на СТЕ на ЕС, за да се увеличи финансирането по линия на МВУ. Държавите членки биха могли също така да пренасочат определени средства на ЕС към целите на плана REPowerEU. В проекти, свързани с климата, се влагат повече средства от всякога. Най-малко 30 % от бюджета на ЕС за периода 2021—2027 г. — най-големият дял досега — и от бюджета на Европейския инструмент за възстановяване (Next Generation EU) са предназначени за действия в областта на климата (в сравнение с 20 % за периода 2014—2020 г.) (вж. глава 6).

¹⁵ Известие на Комисията — Технически насоки за осигуряване на климатичната устойчивост на инфраструктурата през периода 2021—2027 година (2021/C 373/01, ОВ С 373, 16.9.2021 г., стр. 1), в изпълнение на член 5, параграф 5 от Европейския закон за климата.

¹⁶ Съобщение на Комисията — По-добро регулиране: обединяване на силите за по-добро законотворчество, насоки за по-добро регулиране и инструментариум за по-добро регулиране от ноември 2021 г.

¹⁷ В съответствие с условията в приложенията към решенията за изпълнение на Съвета, с които се одобряват националните ПВУ.

¹⁸ COM/2022/230 final; COM/2022/240 final.

¹⁹ Директива 2009/28/ЕО.

През юли Комисията прие съобщението „Спестяване на газ за подсигуряване на зимата“²⁰, включващо план за намаляване на търсенето на газ и предложение за регламент относно координирани мерки за намаляване на търсенето на газ²¹. Държавите членки предприемат мерки за намаляване на енергопотреблението си.

Тази година Комисията предложи в рамките на Стратегията за устойчива и интелигентна мобилност **нова рамка на ЕС за градска мобилност** и план за действие за увеличаване на железопътния транспорт на дълги разстояния и трансграничното железопътно движение, за да стане пътуването с влак по-привлекателно за пътниците.

ИНВЕСТИРАНЕ В ИНОВАЦИИ

Иновационният фонд по линия на СТЕ на ЕС продължава да оказва подкрепа на промишлеността на ЕС за разработване на авангардни технологии и разширяване на мащаба на иновациите в областта на водорода от възобновяеми източници и други решения в областта на чистите технологии. От първия кръг насам наличните средства са се увеличили с повече от 50 %, което е голям стимул за декарбонизацията на промишлеността в ЕС и допълва инструменти като „Хоризонт Европа“ (вж. глава 6).

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОВЕЧЕ ЧАСТЕН КАПИТАЛ В РАМКИТЕ НА ЗЕЛЕНОТО ФИНАНСИРАНЕ

Комисията работи за привеждане на правилата на капиталовия пазар в съответствие с целите в областта на климата, включително за изпълнение на обновената стратегия за финансирането за устойчиво развитие²². Комисията предложи Директива относно отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта²³ за съпоставима информация, свързана с климата, Директива относно дължимата грижа на дружествата във връзка с устойчивостта²⁴ и целенасочени изменения на правилата на ЕС в областта на банковото дело²⁵ и застраховането²⁶, за да се гарантира, че при тях рисковете, свързани с климата, са интегрирани в управлението и операциите им.

Комисията предложи специфично третиране на някои енергийни дейности в рамките на Регламента за таксономията.²⁷ Тя събра данни за евентуални законодателни предложения относно кредитните рейтинги и рейтингите в областта на околната среда, социалната сфера и управлението²⁸, както и за прегледа на макропруденциалната рамка.²⁹

²⁰ COM(2022) 360 final.

²¹ COM(2022) 361 final.

²² SWD(2021) 180 final.

²³ https://ec.europa.eu/info/publications/210421-sustainable-finance-communication_en#csrd

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0071>

²⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/211027-banking-package_bg

²⁶ https://ec.europa.eu/info/publications/210922-solvency-2-communication_bg

²⁷ Регламент (ЕС) 2020/852 и Делегиран регламент (ЕС) 2022/1214.

²⁸ https://ec.europa.eu/info/consultations/finance-2022-esg-ratings_bg

²⁹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13188-EU-banking-sector-review-of-macroprudential-rules-to-limit-systemic-risk_bg

УКРЕПВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА СПРАВЕДЛИВОСТ И ИКОНОМИЧЕСКАТА УСТОЙЧИВОСТ

За да бъде успешен, екологичният преход трябва да бъде справедлив и приобщаващ в съответствие с Европейския стълб на социалните права, като се подкрепят онези, които са изправени пред най-големи предизвикателства. Геополитическата ситуация и промените в цените на енергията подчертават необходимостта от ускоряване на прехода, като същевременно се укрепва социалната и икономическата устойчивост.

През юни 2022 г. беше приета препоръка на Съвета относно **осигуряването на справедлив преход към неутралност по отношение на климата**³⁰ с цел предоставяне на насоки за държавите членки, които разработват и прилагат пакети от политики в областта на заетостта, уменията, социалните аспекти и свързаните с разпределението аспекти на прехода³¹. Предвид растящите енергийни цени държавите членки въвеждат мерки, за да осигурят на хората с ниски доходи достъп до енергия и транспорт. Различни инструменти на ЕС за финансиране предлагат подкрепа за справедлив и социален преход (глава 6)³².

АНГАЖИРАНЕ НА ХОРАТА

Преходът към неутрално по отношение на климата общество е свързан с хората: как произвеждаме, консумираме, се придвижваме, отопляваме и охлаждаме домовете си, работим и живеем заедно. Активното участие на обществеността е от първостепенно значение. **Европейският пакт за климата**³³ дава възможност да се чуе гласът на всеки един от нас и осигурява платформа за разработване на нови действия в областта на климата, разширяване на дейностите, споделяне на информация и знания, стартиране на местни дейности и свързването им, както и за представяне на решения.

Пилотният етап е фокусиран върху заемането от науката и политиката за климата на полагащото им се място в нашето ежедневие. Посланиците на пакта за климата вече наброяват почти 1000 души от всички сфери на живота — от скаути до кметове, които са активни в местните общности, работят в мрежа и обменят знания в цяла Европа. Чрез пакта е създадена система за поемане на ангажименти от отделни лица и организации. Индивидуалните ангажименти, събрани в партньорство с инициативата „Count Us In“ („Бройте и нас“)³⁴, досега са довели до предприемането от почти 54 000 европейци на повече от 3 милиона „стъпки“ за намаляване на емисиите на CO₂. Над 300 организации (включително Европейската комисия) или групи са поели ангажименти (общо 1800 на брой), с които да поемат по пътя към постигане на неутралност по отношение на климата. Като своеобразна витрина за инициативи, пактът вдъхновяват другите да действат.

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ГРАДОВЕТЕ

Мисията за неутрални по отношение на климата и интелигентни градове избра 100 различни града в Европа, които да станат климатично неутрални до 2030 г. по социално приобщаващ начин. Градовете ползват съобразена с нуждите подкрепа от страна на платформата

³⁰ Препоръка на Съвета 2022/С 243/04.

³¹ Изпълнението ще бъде проследявано чрез национални планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК).

³² COM(2021) 801 final.

³³ https://europa.eu/climate-pact/index_en

³⁴ https://climate-pact.europa.eu/pledges/individual-pledging_bg

NetZeroCities³⁵ и съвместно изготвят „договори за неутрални по отношение на климата градове“, заедно с планове за действие и инвестиционни стратегии.

³⁵ <https://netzerocities.eu/>

2 СХЕМА НА ЕС ЗА ТЪРГОВИЯ С ЕМИСИИ

До 2021 г. СТЕ на ЕС е довела до намаляване на емисиите от стационарни инсталации с 34,6 %³⁶ спрямо нивата от 2005 г. Успоредно с това от 2013 г. насам държавите членки са събрали над 100 млрд. евро приходи от търгове с квоти, които са на разположение за по-нататъшни действия в областта на климата и преобразуването на енергия.

През 2021 г. емисиите в рамките на СТЕ на ЕС леко се увеличиха в сравнение с 2020 г., което отразява както икономическото възстановяване след COVID-19, така и назряващата енергийна криза. Въпреки че емисиите през 2021 г. запазват тенденцията на намаляване в сравнение с емисиите отпреди пандемията през 2019 г., в секторите, обхванати от СТЕ, са необходими повече действия, за да се постигне заложената за 2030 г. цел в областта на климата. Това е целта на пакета, предложен от Европейската комисия през 2021 г. за изпълнение на Европейския зелен пакт, който понастоящем се договаря от Европейския парламент и Съвета. Това включва реформа на СТЕ, която ще подсили тавана на емисиите на СТЕ и ще разшири обхвата на системата с включването и на емисиите от морското корабоплаване, а също и паралелна система, която да обхване сградите и шосейния транспорт.

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ЕМИСИИТЕ

През 2021 г. стационарните инсталации са генерирали 1335 млн. тона емисии CO₂-еквивалент. Това е с 6,6 % повече от емисиите през 2020 г., но все пак с 5,6 % по-малко от тези през 2019 г.³⁷ В електроенергийния сектор увеличението през 2021 г. е с 8,4 %, което се дължи главно на преминаването от използване на природен газ към използване на каменни въглища, свързано с повишаването на цените на газа и по-голямото търсене на електроенергия за подхранване на икономическото възстановяване след пандемията. Въпреки това общите емисии в електроенергийния сектор през 2021 г. все още са с 8,1 % по-ниски от нивата през 2019 г. при много сходно търсене на електроенергия през тези две години.

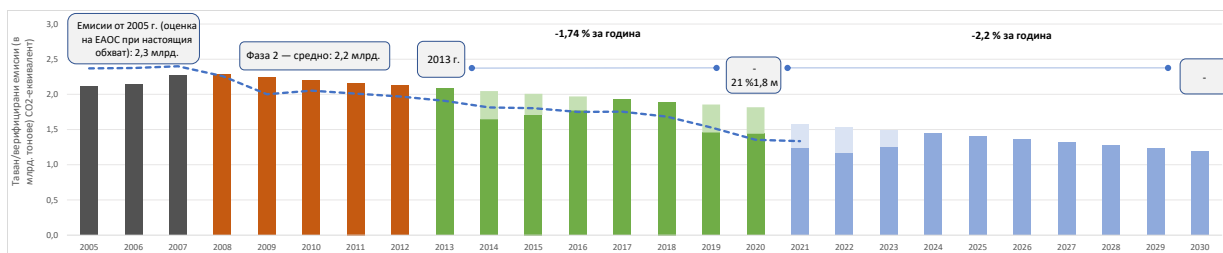
Емисиите от промишлеността в рамките на СТЕ също са по-високи през 2021 г. (с 4,6 %), отколкото през 2020 г., но са с 2,6 % по-ниски, отколкото през 2019 г. Голямо увеличение се наблюдава в повечето сектори, включително черната металургия и химическата промишленост. След повече от 60 %-ен спад през 2020 г. емисиите от въздухоплаването в рамките на СТЕ на ЕС се покачиха с 30 % през 2021 г., но останаха с 50 % по-ниски от тези през 2019 г.³⁸

Фигура 4: Верифицирани емисии по СТЕ за периода 2005—2021 г., прогнози на държавите членки със съществуващите мерки за 2021—2030 г., тавани на емисиите в СТЕ за фази 2, 3 и 4 и натрупан излишък от квоти по СТЕ за 2008—2021 г., включително Обединеното кралство (Северна Ирландия), Норвегия и Исландия. Забележка: да се коригира таванът на емисиите за фаза 4.

³⁶ Актуализация, отразяваща излизането на Обединеното кралство от ЕС и СТЕ.

³⁷ От 2021 г. Обединеното кралство вече не е част от СТЕ на ЕС. Сравнението с 2020 г. е съответно коригирано.

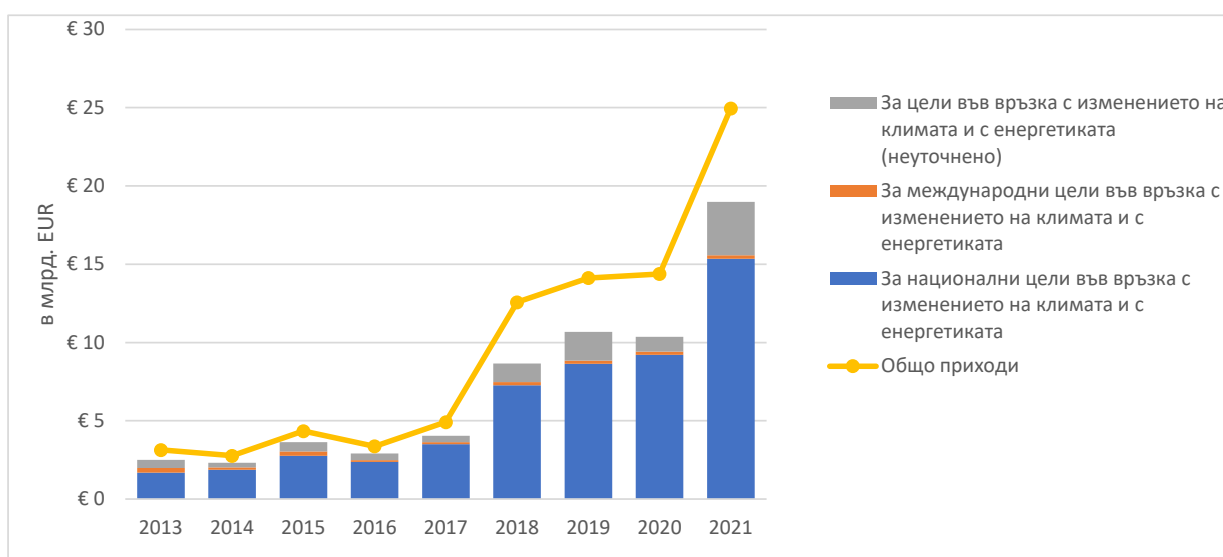
³⁸ Сравнение с коригираните верифицирани емисии за 2020 и 2019 г., включващи само изходящите полети до Обединеното кралство и 0,3 млн. тона CO₂-еквивалент по швейцарската СТЕ.

РЕСУРСИ, ГЕНЕРИРАНИ ОТ СТЕ

В СТЕ на ЕС се прилага принципът „замърсителят плаща“, но също така се генерират значителни ресурси за действия в областта на климата (вж. глава 6).

Фигура 5: Приходи от търгове с квоти и докладвано използване, 2013—2021 г. (в млрд. евро), ЕС-27

С повишаването на цената на въглеродните емисии през 2021 г. нараснаха и приходите от търгове с квоти по СТЕ, които възлязоха общо на около 31 млрд. евро³⁹. Това означава, че приходите почти са се удвоили спрямо събраните 16,5 млрд. евро през 2020 г. От тези 31 млрд. евро 25 млрд. евро бяха предоставени директно на 27-те държави членки. През 2021 г. те декларираха, че средно 76 % от приходите са били изразходвани за цели в областта на климата и енергетиката⁴⁰ при средно 75 % за периода 2013—2020 г. (фигура 5). Около 24 % от приходите на държавите членки са предназначени за конкретни действия в областта на климата и енергетиката, 25 % са постъпили в специални екологични фондове, а 51 % — в националните бюджети.

През 2021 г. няколко държави членки също така използваха приходите си от търгове с квоти, за да смекчат социалното въздействие на кризата с енергийните цени.

³⁹ ЕС-27 + държавите от ЕИП.

⁴⁰ Останалите 24 % не е задължително да бъдат изразходвани за други цели. Част от тях ще бъдат изразходвани през следващите години или ще отидат в общ бюджет, използван за множество цели, включително във връзка с изменението на климата и енергетиката.

ДЕЙСТВИЯ В ОБЛАСТТА НА ВЪЗДУХОПЛАВАНЕТО И МОРСКИЯ ТРАНСПОРТ

Емисиите от извъневропейското въздухоплаване, т.е. от полети, пристигащи в Европейското икономическо пространство, и полети, заминаващи за държави извън ЕИП, с изключение на полетите, заминаващи за Обединеното кралство и Швейцария, понастоящем не се остойностяват в рамките на СТЕ на ЕС в съответствие с разпоредбата за „спиране на часовника“ в Директивата за СТЕ на ЕС.

Предложението на Комисията за разширяване на обхвата на СТЕ на ЕС, така че да бъдат включени емисиите от морския транспорт, в момента се обсъжда от Европейския парламент и Съвета. Предложението се основава на Регламента относно мониторинга, докладването и проверката на емисиите на въглероден диоксид⁴¹, с който от 2018 г. насам се проследяват емисиите на CO₂ от големите кораби, акостиращи в пристанища на ЕС. ЕС продължава да подкрепя разработването на амбициозни мерки в рамките на стратегията на Международната морска организация за намаляване на емисиите на парникови газове, като например стандарти за интензитета на емисиите от горивата и пазарни инструменти.

ПАЗАР НА ВЪГЛЕРОДНИ ЕМИСИИ В ЕС

Цената на въглеродните емисии в ЕС следва постоянна възходяща тенденция от 2018 г. насам. През 2021 г. тя продължи да се увеличава поради високите цени на газа и очакванията на пазара за увеличаване на амбицията за 2030 г. в областта на климата, както и за свързаните с нея политически реформи. По-високите цени на въглеродните емисии допринесоха за по-високи цени на едро на електроенергията, но в много по-малка степен от повишението на цените на газа. В съобщението относно цените на енергията от октомври 2021 г. Комисията изчисли, че въздействието на увеличението на цената на газа върху цената на електроенергията е девет пъти по-голямо от въздействието на повишението на цената на въглеродните емисии⁴². Оттогава цените на природния газ продължиха да нарастват рязко, докато цените на СТЕ останаха в подобни граници. Докладът на Европейския орган за ценни книжа и пазари, завършен през март 2022 г., изключва възможността спекулата да е изиграла някаква роля за повишаването на цените на въглеродните емисии⁴³ (вж. Доклад за пазара на въглеродни емисии)⁴⁴.

⁴¹ Регламент (ЕС) 2015/757.

⁴² COM(2021) 660 final.

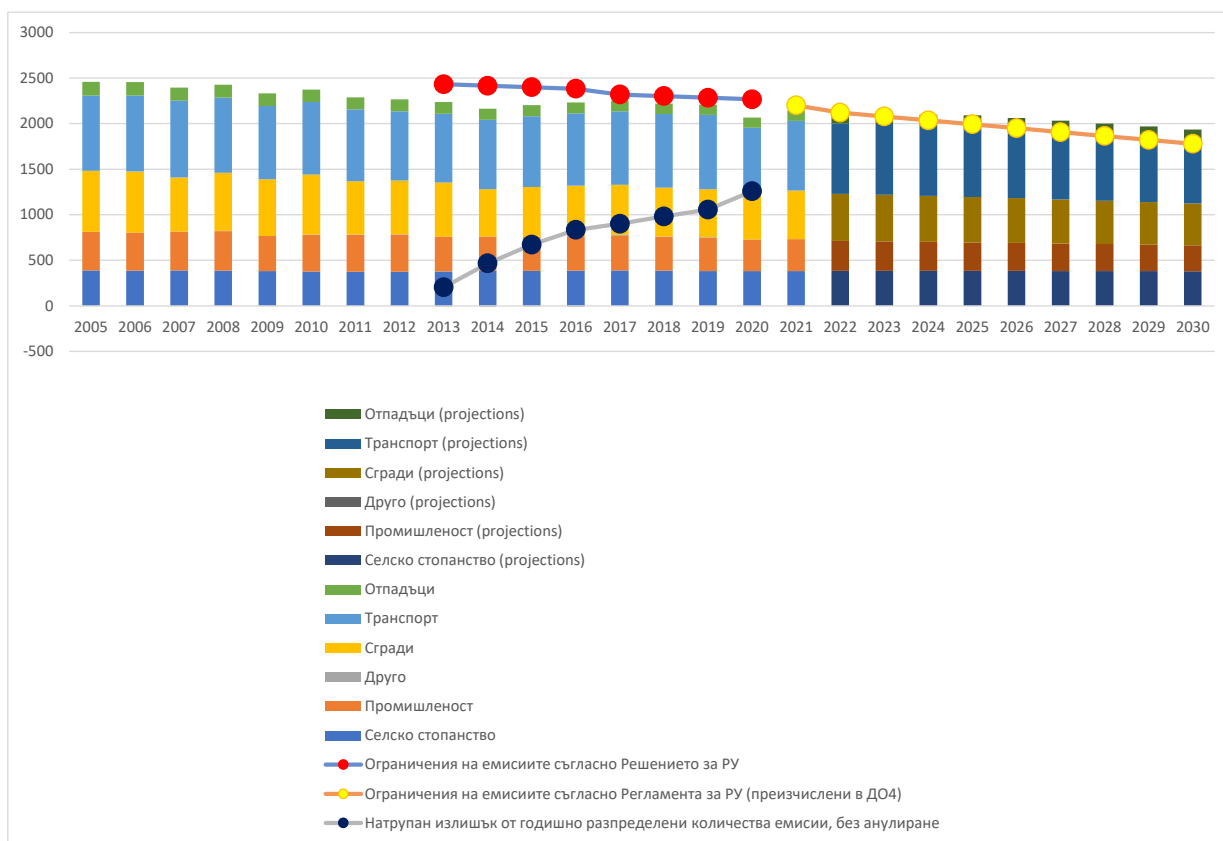
⁴³ <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-publishes-its-final-report-eu-carbon-market>

⁴⁴ COM(2022) 516.

3 РАЗПРЕДЕЛЯНЕ НА УСИЛИЯТА ВЪВ ВРЪЗКА С ЕМИСИИТЕ

От 2013 г. насам емисиите в целия ЕС в секторите за разпределяне на усилията са под годишната граница, както е показано на фигура 6. Емисиите в ЕС-27, обхванати от Решението за разпределяне на усилията (Решението за РУ)⁴⁵ през 2020 г. са с 16,3 % по-ниски от тези през 2005 г.; ЕС преизпълни целта си за 2020 г. с шест процентни пункта. След ясно изразения спад на емисиите през 2020 г., дължащ се на пандемията, през 2021 г. емисиите в секторите, обхванати от Регламента за разпределяне на усилията (Регламента за РУ), отново нарастват. Въз основа на приблизителни данни емисиите от разпределяне на усилията през 2021 г. са с 3,5 % по-високи от тези през 2020 г. Увеличението е най-силно изразено при транспорта (с повече от 7 %-но увеличение на емисиите в сравнение с 2020 г.), следвано от емисиите от сградите (увеличение с 3,1 %). В сектора на селското стопанство през 2021 г. се наблюдава леко намаление на емисиите в сравнение с 2020 г. с над 0,3 %, но като цяло намалението е малко в сравнение с 2005 г. (около 2 %).

Фигура 6: Емисии в секторите, обхванати от законодателството за разпределяне на усилията в периода 2005—2030 г., и годишно разпределени количества емисии за ЕС-27 (Mt CO₂-еквивалент) (вж. подробности в работния документ на службите на Комисията)⁴⁶.

⁴⁵ Решение № 406/2009/ЕО.

⁴⁶ Въз основа на прогнозите, докладвани от държавите членки съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999, съставени и проверени от ЕАОС. Данните включват само ЕС-27.

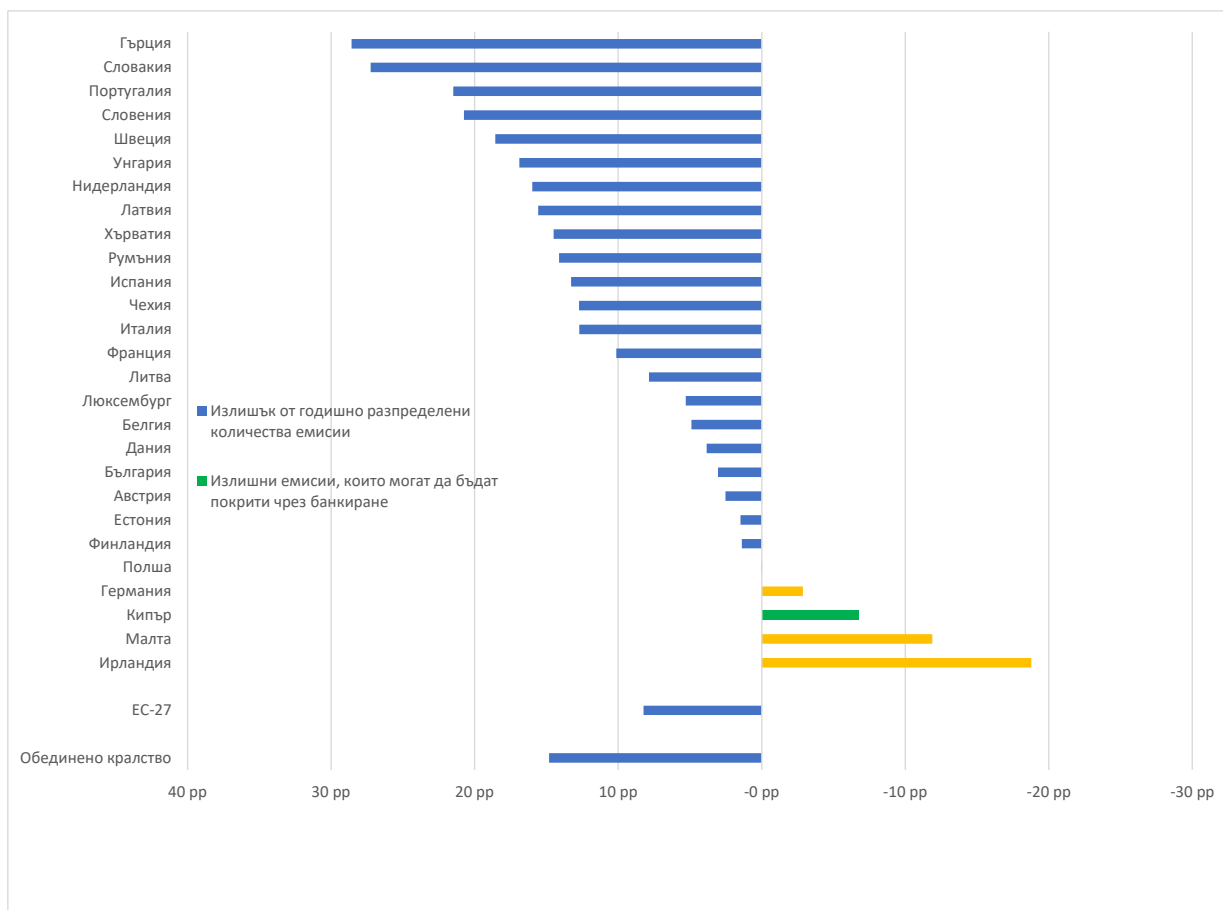
РЕЗУЛТАТИ ОТ РЕШЕНИЕТО ЗА РАЗПРЕДЕЛЯНЕ НА УСИЛИЯТА ЗА ПЕРИОДА 2013—2020 Г.

Всички държави членки изпълниха задълженията си за разпределяне на усилията през всички години между 2013 и 2019 г. Малта е надвишила своето годишно разпределено количество емисии (ГРКЕ) за всяка година, но е покрила дефицита чрез закупуване на ГРКЕ от България. През 2019 г. Австрия, Белгия, Кипър, Естония, Финландия и Люксембург също надхвърлиха своите ГРКЕ, но използваха спестените излишъци от предишни години, за да покрият дефицита. Германия и Ирландия нямаха достатъчно спестен излишък, за да покрият дефицита си. Германия прехвърли ГРКЕ от 2020 г., за да изпълни задължението си за 2019 г., а Ирландия използва международни кредити от механизма за чисто развитие, за да изпълни задълженията си. Всички държави членки, с изключение на Унгария, Швеция и Обединеното кралство, натрупаха излишъци от ГРКЕ за евентуално използване през 2020 г.

Цикълът на съответствие за 2020 г. — последната година съгласно Решението за разпределяне на усилията, е в ход. Въз основа на годишния преглед на инвентаризацията съгласно Решението за РУ емисиите в четири държави членки са надхвърлили техните ГРКЕ (фигура 7). Емисиите на Кипър надхвърлиха неговите ГРКЕ със 7 %; той разполага с достатъчен излишък от ГРКЕ от предходни години, за да изпълни изискванията през 2020 г. Тъй като Германия пренесе част от своите ГРКЕ за 2020 г., за да изпълни изискванията през 2019 г., нейните емисии за 2020 г. превишават останалите ГРКЕ за 2020 г. с 3 %. Емисиите на Малта и Ирландия надхвърлят техните ГРКЕ съответно с 12 % и 19 % и заедно с Германия те ще трябва да закупят ГРКЕ от други държави членки и/или да използват международни кредити, за да изпълнят изискванията през 2020 г., тъй като не разполагат с достатъчен излишък от натрупани ГРКЕ.

Фигура 7: Разлика между целта на държавите членки за 2020 г. съгласно Решението за РУ и емисиите в секторите за разпределяне на усилията през 2020 г. (в процент от емисиите през 2005 г.)⁴⁷.

⁴⁷ Въз основа на прогнозите, докладвани от държавите членки съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999, съставени и проверени от ЕАОС. Данните до 2020 г. включват само ЕС-27, а от 2021 г. — също и Исландия и Норвегия.

ПОСТИГНАТ НАПРЕДЪК ПО ЦЕЛИТЕ ЗА 2030 Г. СЪГЛАСНО РЕГЛАМЕНТА ЗА РАЗПРЕДЕЛЯНЕ НА УСИЛИЯТА

От 2021 г. в Регламента за разпределяне на усилията (Регламента за РУ)⁴⁸ са определени национални цели за емисиите за 2030 г. и ГРКЕ за всяка година между 2021 и 2030 г., включително за Исландия и Норвегия⁴⁹.

Държавите членки планират и изпълняват политики и мерки за постигане на своите настоящи цели за разпределяне на усилията за 2030 г. съгласно Регламента за разпределяне на усилията. Общо за ЕС-27 настоящите национални политики биха намалили емисиите с 22 % до 2030 г. в сравнение с 2005 г. (фигура 8), което е доста под сегашната обща цел за намаляване на емисиите с 29 % при разпределяне на усилията. Ако държавите членки приложат всички допълнителни политики, за които са съобшили, ЕС едва ще изпълни целта за намаляване на емисиите с 29 % съгласно съществуващия Регламент за РУ. Комисията предложи да се измени Регламентът за РУ, за да се постигне по-високата амбиция за 2030 г. за намаляване на вътрешните емисии на парникови газове с поне 55 %, като се предлага да се увеличи целта за 2030 г. за секторите за

⁴⁸ Регламент (ЕС) 2018/842.

⁴⁹ Регламентът за РУ вече не позволява на държавите членки да използват международни кредити за постигане на целите си, но те могат да компенсират част от своите емисии на парникови газове в секторите за разпределяне на усилията с нетни поглъщания в сектора на ЗПЗГС, а за някои държави членки — чрез отмяна на квоти в съществуващата СТЕ на ЕС.

разпределяне на усилията, за да се постигне намаление на емисиите с 40 % спрямо 2005 г. По този въпрос се водят преговори между Европейския парламент и Съвета.

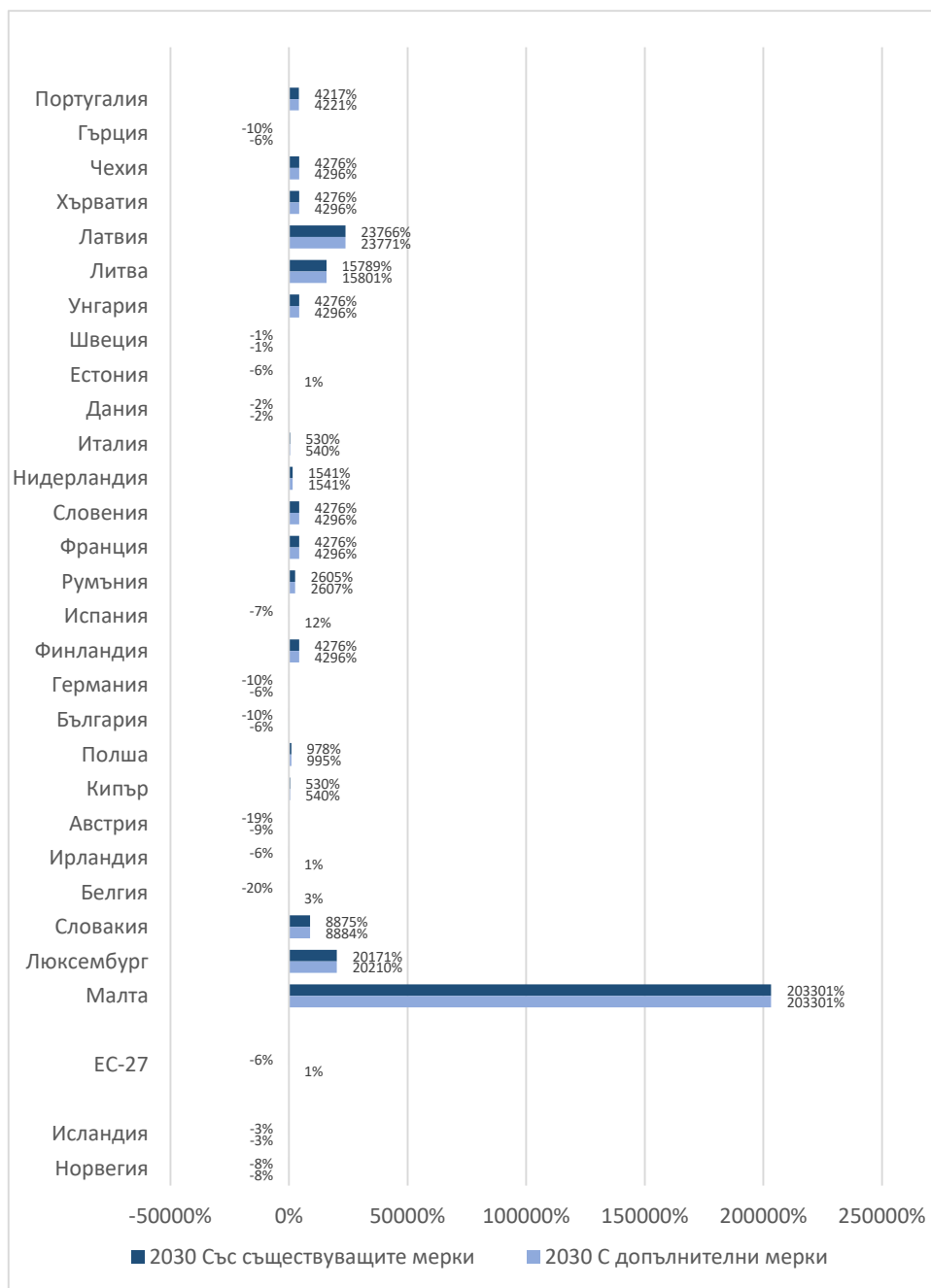
Това подчертава крещящата и неотложна нужда държавите членки да планират и изпълнят допълнителни действия в областта на климата в секторите за разпределяне на усилията, в рамките на своите актуализирани интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата. Тъй като държавите членки трябва да представят проекти на актуализирани планове до 30 юни 2023 г.⁵⁰, Комисията изготвя насоки, за да подпомогне тяхното изготвяне.

Приблизителните данни от инвентаризацията за 2021 г. сочат, че се очаква четири държави членки да надхвърлят сегашните си ГРКЕ за тази година — с 1 процентен пункт за Чехия, с 2 процентни пункта за Италия, с 5 процентни пункта за Ирландия и с 14 процентни пункта за Кипър. Тъй като 2021 г. е първата година, в която се прилага Регламентът за РУ, всички останали излишъци по Решението за РУ не се пренасят. Въпреки това държавите членки ще могат да използват други гъвкави възможности в рамките на Регламента за РУ.

Фигура 8: Разлика между целите за 2030 г. съгласно Регламента за разпределяне на усилията и прогнозните емисии⁵¹ със съществуващите и допълнителните мерки, изразени като процент от емисиите през 2005 г., за ЕС-27, Исландия и Норвегия. Положителните стойности показват, че предвидените цели ще бъдат надхвърлени; отрицателните стойности показват, че те няма да бъдат постигнати.

⁵⁰ Член 14 от Регламент (ЕС) 2018/1999.

⁵¹ Държавите членки представиха своите прогнози за емисиите до март 2021 г. Дания, Ирландия, Латвия и Исландия представиха актуализирани доклади през 2022 г. поради съществени промени. ЕАОС използва „прогнозите със съществуващи мерки“, за да замени липсващите „прогнози с допълнителни мерки“. Първоначалните данни имат различни показатели, които при преобразуването се коригират с приближение. Разликите са представени тук само с илюстративна цел. За по-подробни данни вж. приложението.

ПОЛИТИКИ В КЛЮЧОВИ СЕКТОРИ

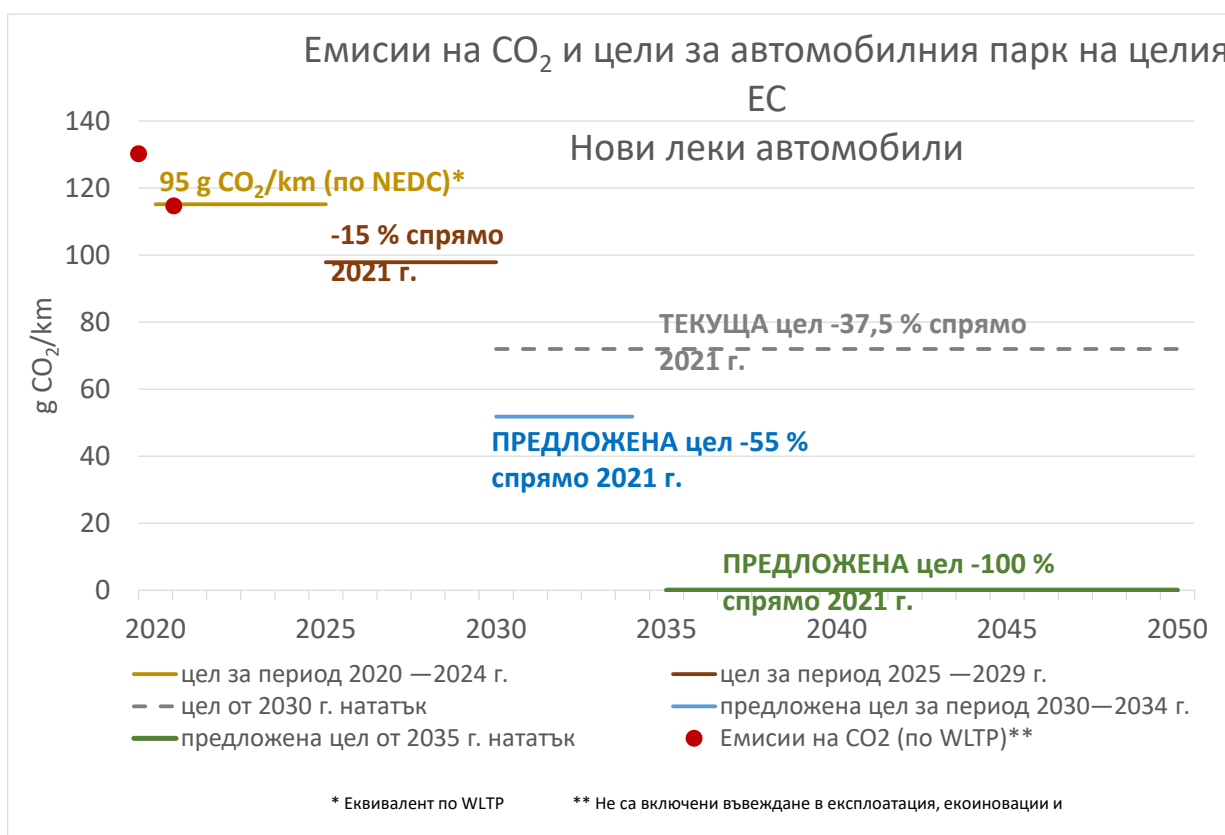
— Транспорт

Стандартите за емисиите на CO₂ от нови леки, лекотоварни автомобили и тежкотоварни превозни средства са фактори от ключово значение за намаляване на емисиите от шосейния транспорт. Средната стойност на емисиите от нови леки автомобили е спаднала от 130,3 g CO₂/km по WLTP⁵² (т.е. 107,5 g CO₂/km по NEDC⁵³) през 2020 г. до 114,7 g CO₂/km през 2021 г.

⁵² Хармонизирана в световен мащаб процедура за изпитване на леки превозни средства.

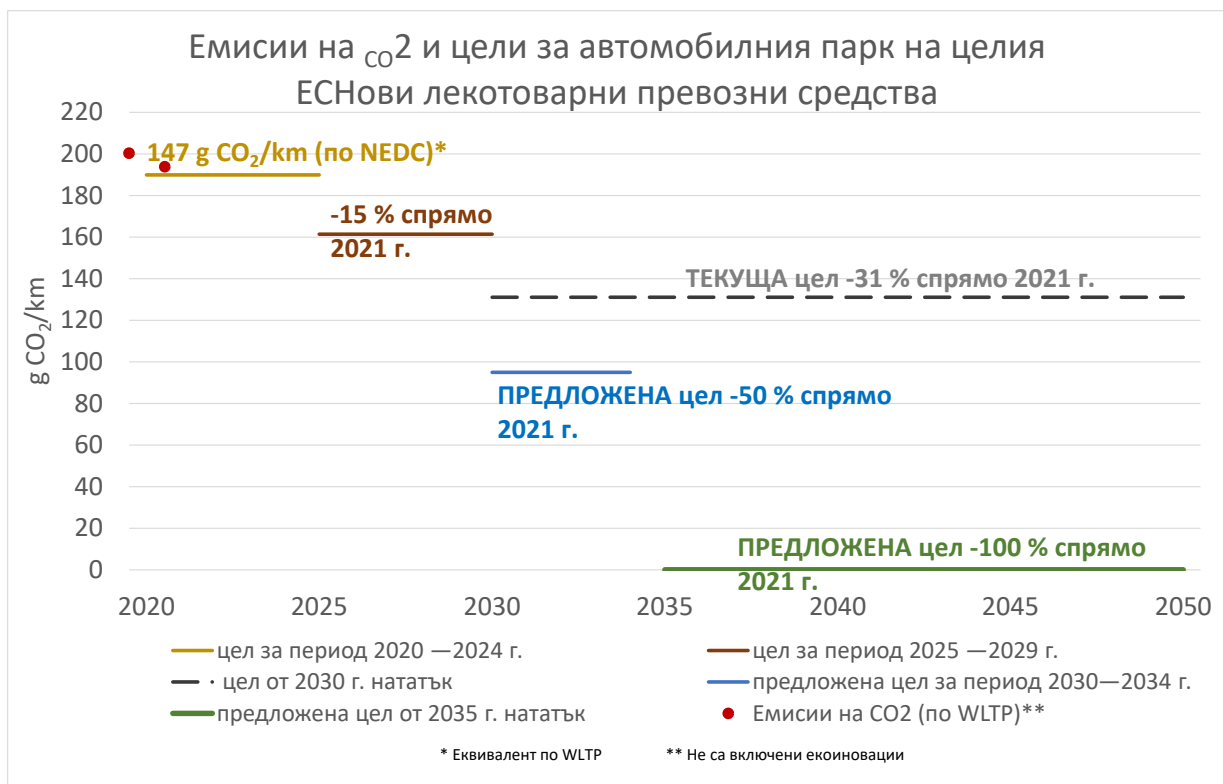
според предварителните данни от мониторинга за 2021 г.⁵⁴. Това е продължение на наблюдаваната от 2019 г. насам тенденция на рязко намаляване на емисиите на CO₂ от новите автомобили, регистрирани в ЕС, благодарение на по-взискателните цели на ЕС по отношение на емисиите на CO₂ от целия автомобилен парк, които се прилагат от 2020 г. насам. Освен това делът на автомобилите с електрически акумулаторни батерии бележи стремителен ръст. През 2021 г. 10 % от новорегистрираните автомобили в ЕС бяха с електрически акумулаторни батерии (в сравнение с 2 % през 2019 г. и 6 % през 2020 г.). Според предварителните данни през 2021 г. средната стойност на емисиите от лекотоварни автомобили също е намаляла до 193,8 g CO₂/km по WLTP от 200,3 g CO₂/km по WLTP (т.е. 155 g CO₂/km по NEDC) през 2020 г. също благодарение на по-взискателните цели, прилагани от 2020 г. насам (фигура 9).

Фигура 9: Емисии на CO₂ и цели за автомобилния парк на целия ЕС, леки и лекотоварни автомобили

⁵³ Процедура за изпитване от новия европейски цикъл на шофиране.

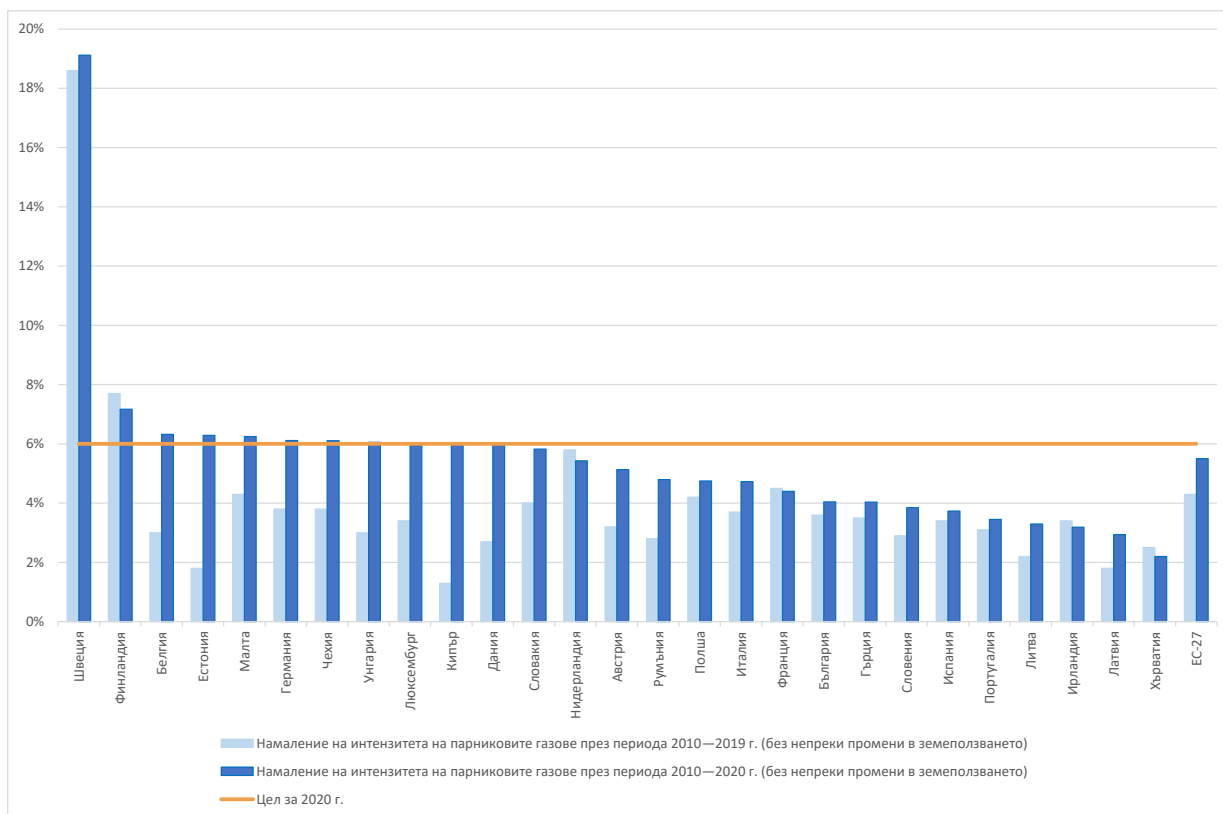
⁵⁴ Мониторинг на емисиите на CO₂ от леки и лекотоварни автомобили — Регламент (ЕС) 2019/631; публикувано от ЕАОС.

Тежкотоварните превозни средства, като камиони, товарни бусове и градски автобуси, генерират около 30 % от всички емисии на CO₂ в автомобилния транспорт. Съществуващото законодателство изисква средните емисии на CO₂ от автопарка на производителя на нови тежкотоварни камиони да бъдат намалени с 15 % до 2025 г. и с 30 % до 2030 г. спрямо нивата от 2019 г. Очаква се законодателно предложение на Комисията, което трябва да бъде представено в края на 2022 г., да затегне съществуващите стандарти и да разшири обхвата им с включването и на повечето останали групи тежкотоварни превозни средства.

Директивата за качеството на горивата също доведе до намаление на емисиите от транспорта; в нея се посочва, че интензитетът на емисиите на парникови газове през целия жизнен цикъл на горивата трябва да бъде намален с 6 % до 2020 г. спрямо нивата от 2010 г. Средният интензитет на емисиите на парникови газове от доставените през 2020 г. горива е с 5,5 % по-нисък от този през 2010 г. Постигнатият напредък от доставчиците на горива в ЕС се различава значително в отделните държави членки (фигура 10).

Фигура 10: Намаления на интензитета на емисиите на парникови газове от горивата, постигнати от европейските доставчици на горива в ЕС-27, в периода 2010—2019 г. и в периода 2010—2020 г. (Източник: ЕАОС)

- Флуорсъдържащи газове

Флуорсъдържащите газове (ФГ) имат ефект на глобално затопляне, който е до 25 000 пъти по-мощен от този на CO₂. След 2014 г. продължилата десетина години тенденция на нарастване на емисиите на ФГ се обърна благодарение на действащия Регламент за флуорсъдържащите парникови газове (Регламент (ЕС) № 517/2014). Емисиите на ЕС-27 са намалели с 20 % от 2014 до 2020 г., а предлагането на пазара на флуоровъглеродороден газ (HFC) е намаляло с 47 % в CO₂-еквивалент между 2015 и 2019 г., най-вече поради преминаването на хладилната техника към по-благоприятни за климата алтернативи. През април 2022 г. Комисията предложи нов регламент за ФГ с цел допълнително намаляване на емисиите до 2050 г.

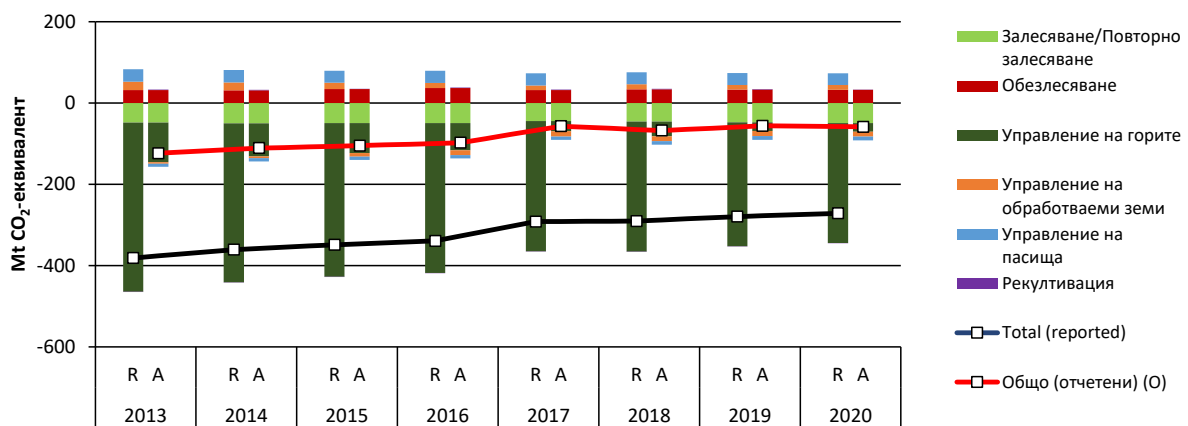
- Озоноразрушаващи вещества (ОРВ)

Озоноразрушаващите вещества (ОРВ) също са много мощни парникови газове. Използването и производството им в ЕС е намаляло с 99 % през последните десетилетия като част от действията в световен мащаб за защита на озоновия слой в рамките на Монреалския протокол. Най-големите оставащи източници на ОРВ в ЕС са наследените пени за изолация на сгради на възраст над 20 години, които се отделят при саниране или разрушаване на сгради. Новото предложение за Регламент за ОРВ, прието от Комисията през април 2022 г., има за цел да се избегнат емисиите, като се изисква събирането и унищожаването или повторната употреба на тези замърсители.

4 ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ, ПРОМЕНИ В ЗЕМЕПОЛЗВАНЕТО И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС) ще играят решаваща роля за постигането на целта на ЕС за неутралност по отношение на климата, тъй като земята може както да отделя емисии на парникови газове в атмосферата, така и да абсорбира CO₂ от нея, в зависимост от начина на използване на земята. В ЕС секторът на ЗПЗГС отделя в атмосферата по-малко парникови газове, отколкото CO₂, който отстранява чрез биогенни процеси, но през последните години се наблюдава намаляване на този естествен поглъtitел на въглерод. За периода 2013—2020 г. държавите членки се ангажираха да отчетат допълнителните действия в областта на ЗПЗГС в докладваните емисии на парникови газове и поглъщането на CO₂, за да оценят целта по Протокола от Киото⁵⁵.

Фигура 11: Докладвани (Д) и предварително отчетени (О) емисии и поглъщания по Протокола от Киото, втори период на ангажименти, ЕС-27⁵⁶

На фигура 11 е показан намаляващ спад на „докладваните“ емисии и поглъщания по дейности за ЕС за втория период на ангажименти по Протокола от Киото (период 2013—2020 г.). Средните нетни поглъщания са 320,2 Mt CO₂-еквивалент за периода. С правилата за отчитане съгласно Протокола от Киото „отчетеният“ баланс съответства на среден спад на въглерод (или кредит) от 84,3 Mt CO₂-еквивалент, като нетните кредити намаляват от -123,2 през 2013 г. до -

⁵⁵ За постигането на целите на Протокола от Киото са важни не абсолютните количества поглъщания или емисии, а промените в поглъщанията и емисиите в сравнение с референтна стойност и конкретна референтна година, определени в правилата за отчитане.

⁵⁶ Докладваните емисии и поглъщания от ЗПЗГС съгласно Протокола от Киото се основават на конкретни дейности и не са същите като емисиите и поглъщанията от ЗПЗГС от наземни източници съгласно инвентаризацията по конвенцията РКООНИК

58,4 Mt CO₂-еквивалент през 2020 г.⁵⁷ Това включва както „избрани“, така и „задължителни“ дейности (залесяване/повторно залесяване, обезлесяване и управление на горите).⁵⁸

Основната причина за намаляването на поглъщането е намаляването на отчетените нетни поглъщания и отчетените нетни кредити от управлението на горите в периода 2013—2020 г.⁵⁹ Намаляването на поглъщанията на въглерод се дължи на комбинация от фактори, включително повишено търсене на дървесина (например през 2018 г. във Финландия), увеличаване на дела на горите, достигнали зрялост за добив (Естония, Латвия), и зачестяване на стихийните природни бедствия, като например нашествия от насекоми (в Чехия от 2015 г. насам), урагани (през 2019 г. в Полша), суши и горски пожари (например през 2017 г. в Италия и Португалия). Съгласно предварителните оценки с прилагане на правилата за отчитане за втория период на ангажименти по Протокола от Киото, Белгия, България, Чехия, Франция, Хърватия, Кипър, Словения и Финландия имат средни нетни дебити в сектора на ЗПЗГС⁶⁰.

Действащият регламент за ЗПЗГС⁶¹ и вторичното законодателство⁶² изискват от 2021 г. всяка държава членка да компенсира своите емисии на парникови газове от сектора с поне еквивалентно количество CO₂, отстранен от атмосферата съгласно правилото „без дебитно салдо“.

За първи път в рамките на пакета „Подготвени за цел 55“ Комисията предложи цел на ЕС за нетни поглъщания от 310 милиона тона CO₂-еквивалент през 2030 г. за сектора на ЗПЗГС. Тази общоевропейска цел трябва да бъде изпълнена чрез задължителни национални цели. В по-далечна перспектива Комисията предложи да се обърне внимание на поземления сектор чрез съчетаване на емисиите от селското стопанство (основно селскостопански животни и торове) и нетните поглъщания от ЗПЗГС. Целта е постигането на неутралност по отношение на климата в поземления сектор до 2035 г. и на нетни отрицателни емисии след това.

В Съобщението на Комисията относно устойчивите въглеродни цикли⁶³ от декември 2021 г. се определят цели и планове за действие за постигане на поглъщане на въглерод чрез природосъобразни решения⁶⁴ и промишлени технологии. Комисията в момента разработва регулаторна рамка за сертифициране в ЕС на поглъщането на въглерод, за да се възнаграждават лицата, стопанисващи земи, за улавяне на въглерод при пълно спазване на екологичните принципи („въглеродно земеделие“). Тя ще спомогне и за създаването на вътрешен пазар на ЕС

⁵⁷ Профилът на динамичните редове на докладваните емисии и поглъщания за ЕС е сходен между отчетените и докладваните данни, като разликите се дължат на прилагането на правила за отчитане.

⁵⁸ Дания, Германия, Ирландия, Испания, Италия и Португалия избраха да включат управлението на обработваеми земи. Германия, Дания, Ирландия, Италия и Португалия също така избраха да включат управлението на пасищата, а Румъния — рекултивацията.

⁶⁰ Grassi, G. и др., Brief on the role of the forest-based bioeconomy in mitigating climate change through carbon storage and material substitution (Резюме за ролята на биоикономиката в горското стопанство за смекчаване на изменението на климата чрез съхраняване на въглерод и замяна на материали), редактор(и) Sanchez Lopez, J., Jasinevičius, G. и Avraamides, M., Европейска комисия, 2021 г., JRC124374.

⁶¹ Регламент (ЕС) 2018/841.

⁶² Делегиран регламент (ЕС) 2021/268 и SWD/2020/0236 final.

⁶³ COM(2021) 800 final.

⁶⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/nature-based-solutions_en

за улавянето, използването, съхранението и транспортирането на CO₂, като се използват иновативни технологии, като например наблюдението на Земята (програма „Коперник“)⁶⁵.

⁶⁵ [Сертифициране на поглъщането на въглерод — правила на ЕС \(europa.eu\)](http://europa.eu).

5 АДАПТИРАНЕ КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Изпълнението на стратегията на ЕС от 2021 г. за адаптиране към изменението на климата е многогодишен проект, като през тази година бяха постигнати важни резултати.

Комисията публикува **технически насоки за осигуряване на климатичната устойчивост на инфраструктурата** през периода 2021—2027 г. съгласно изискванията на Европейския закон за климата⁶⁶. Те дават възможност на инвеститорите да вземат информирани решения по проекти, съвместими с Парижкото споразумение и с целите на ЕС в областта на климата.

Европейската обсерватория за климата и здравето, започнала дейността си през март 2021 г. с помощта на Комисията и на ЕАОС, вече играе ключова роля⁶⁷, като запълва важна празнина в знанията и помага за преодоляване на пречките за справянето с бързо нарастващите и отрицателни последици за здравето от изменението на климата. Обсерваторията предоставя информация и инструменти за оценяване на изменението на климата и здравето. Тя също така предоставя ефективни решения и форми на намеса за интегриране и подобряване на стратегиите за адаптиране към изменението на климата в политиките на национално и поднационално равнище в областта на здравеопазването. С новите **стратегии за финансиране за устойчиво развитие и устойчиви гори** се преодоляват различията в опазването на климата и се повишава устойчивостта на горите. Първото по рода си Съобщение на ЕС относно адаптацията беше представено на РКООНИК през октомври 2021 г.⁶⁸.

Чрез **мисията за адаптиране към изменението на климата** бе постигнат добър напредък в насърчаването на съществена промяна в действията за адаптиране на поднационално равнище. Най-малко 150 региона и общности в ЕС бяха подкрепени в ускоряването на тяхната трансформация за постигане на устойчивост спрямо изменението на климата до 2030 г. 118 регионални и местни власти от 18 държави членки са подписали харта на мисията, за да станат част от общност за обмен на практики, като са публикувани 12 покани за финансиране на стойност 240 млн. евро.

ЕАОС планира да изготви пълен **доклад за състоянието на националните действия за адаптиране** в края на 2022 г. Докладът ще се основава на данните, предоставени от националните органи от март 2021 г. нататък съгласно Регламента относно управление на Енергийния съюз⁶⁹, и на други източници.

⁶⁶ <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/23a24b21-16d0-11ec-b4fe-01aa75ed71a1>

⁶⁷ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/observatory>

⁶⁸ COM(2021) 572 final.

⁶⁹ Член 19 от Регламент (ЕС) 2018/1999.

6 ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕЙСТВИЯ В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА

Преходът към неутралност по отношение на климата и устойчивост спрямо изменението на климата изисква значителни инвестиции. На равнището на ЕС финансирането се предоставя от различни източници.

ФИНАНСИРАНЕ ОТ СИСТЕМАТА НА ЕС ЗА ТЪРГОВИЯ С ЕМИСИИ

Фондът за иновации е една от най-големите публични програми за финансиране в света за внедряване на иновативни нисковъглеродни технологии. Той се финансира чрез продажба на търг на 450 млн. квоти от СТЕ на ЕС през това десетилетие, което представлява около 38 млрд. евро⁷⁰. От стартирането му през 2020 г. досега са инвестирани около 3 млрд. евро в 54 проекта. През 2021 г. бяха реализирани две покани за представяне на проекти: една за инвестиции в големи проекти⁷¹ на стойност 1,146 млрд. евро и една за инвестиции в малки проекти⁷² на стойност 109 млн. евро.

В рамките на първата покана за представяне на големи проекти седем получиха безвъзмездни средства, като одобрените оферти бяха в секторите, обхванати от СТЕ на ЕС, в това число химическа промишленост, стоманодобив, цимент, рафинерии, електроенергия и топлинна енергия. В рамките на първата покана за представяне на малки проекти бяха отпуснати безвъзмездни средства на 32 проекта в по-широк спектър от секторите, обхванати от СТЕ на ЕС, в това число чист водород, съхранение на енергия, стъкло, топлинна енергия и улавяне на въглерод.

През юли 2022 г. по втората покана за големи проекти бяха предварително подбрани 17 проекта в областта на цимента, водорода, химическата промишленост и други на обща стойност 1,8 млрд. евро в България, Финландия, Франция, Германия, Исландия, Нидерландия, Норвегия, Полша и Швеция. Тези проекти имат за цел да спестят до 136 млн. тона CO₂-еквивалент през първите 10 години експлоатация.

Следващата покана за представяне на големи проекти, която ще бъде обявена през есента на 2022 г., е с безпрецедентен бюджет от 3 млрд. евро, с раздели за проекти за изпълнение на плана REPowerEU, свързани с водород и електрификация, производство на чисти технологии и пилотни проекти.

Модернизационният фонд, също от СТЕ на ЕС, подпомага държавите членки с по-ниски доходи да модернизират енергийните си системи и да подобрят енергийната си ефективност. До 2030 г. над 640 млн. квоти (представляващи около 51 млрд. евро)⁷³ ще бъдат продадени на търг в подкрепа на тези държави членки. От 2021 г. насам Хърватия, Чехия, Естония, Унгария, Литва, Полша, Румъния и Словакия са получили 3,3 млрд. евро, с които се финансират 71 инвестиции за преход в области като фотоволтаици и електроенергийна мрежа за зареждане на електрически автомобили.

⁷⁰ Оценката се основава на текущите цени по СТЕ.

⁷¹ Големите проекти имат общи капиталови разходи над 7,5 млн. евро.

⁷² Малките проекти имат общи капиталови разходи, които не надвишават 7,5 млн. евро.

⁷³ Оценката се основава на текущите цени по СТЕ.

ИНТЕГРИРАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА В БЮДЖЕТА НА ЕС

На равнището на ЕС инвестициите в подкрепа на прехода ще идват от два основни източника: многогодишната финансова рамка на ЕС за периода 2021—2027 г. в размер на 1,2 трилиона евро и програмата NextGeneration EU на стойност 806,9 млрд. евро в подкрепа на възстановяването на ЕС. Най-малко 30 % от тези два източника, взети заедно (потенциално над 670 млрд. евро по текущи цени), ще бъдат изразходвани за борба с изменението на климата⁷⁴.

Разходните програми в бюджета на ЕС за периода 2021—2027 г. също имат цели за разходи в областта на климата в размер на поне 30 %. Сред тях са Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) (30 %), програма „Хоризонт Европа“ (35 %), Кохезионният фонд (37%), Механизъмът за свързване на Европа (60 %) и програма LIFE (61 %).

ПРОГРАМИ И ФОНДОВЕ

Механизъмът за възстановяване и устойчивост на ЕС — основен елемент на *NextGeneration EU* на стойност до 723,8 млрд. евро — дава възможност на държавите членки да увеличат значително инвестициите в областта на климата. За да се възползват от безвъзмездните средства (338 млрд. евро) и заемите (385,8 млрд. евро) по МВУ, държавите членки трябва да изготвят планове за възстановяване и устойчивост, в които да посочат инвестиции и политически реформи, които създават добавена стойност за ЕС от екологичния преход. Минимум 37 % от планираните разходи във всеки национален план трябва да са заделени за действия в областта на климата, като всяка мярка трябва да е съобразена с принципа за ненанасяне на значителни вреди.

Всичките 26 плана, приети до средата на септември, надхвърлят референтната стойност от 37 %; 40 % от общите им финансови средства са предназначени за целите, свързани с климата, въпреки че някои държави членки са използвали повече от половината от отпуснатите им средства за финансиране на политиката в областта на климата. Около 44 % от средствата, разпределени за действия в областта на климата, се очаква да бъдат насочени към енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност, а 34 % — към устойчивата мобилност⁷⁵. При условие че бъдат приети предложенията по плана **REPowerEU** от май 2022 г. за справяне с енергийните последици от нахлуването на Русия в Украйна, държавите членки ще имат възможност да актуализират плановете си и да увеличат подкрепата за енергийната ефективност и енергията от възобновяеми източници.

Най-малко 30 % от целевия бюджет на програмата **InvestEU** в размер на 372 млрд. евро за допълнителни инвестиции за периода 2021—2027 г. ще бъдат разпределени за целите в областта на климата. В рамките на компонента за устойчива инфраструктура 60 % от финансирането трябва да се изразходва за климата и околната среда⁷⁶. ЕИБ, ЕИФ и други партньорски банки, ангажирани с изпълнението, ще използват гаранциите на InvestEU за инвестиции в частния сектор в съответствие с разработените от Комисията насоки за проследяване на действията в областта на климата и околната среда и за осигуряване на климатичната устойчивост.

⁷⁴ В проектобюджета за 2023 г. се предвижда 557 млрд. евро или 31,5 % от бюджета на ЕС за NextGeneration EU да допринесат за постигане на целите в областта на климата. В тези разчети са включени заемите, за които понастоящем се кандидатства в рамките на МВУ, но не са включени фондът за иновации и модернизационният фонд.

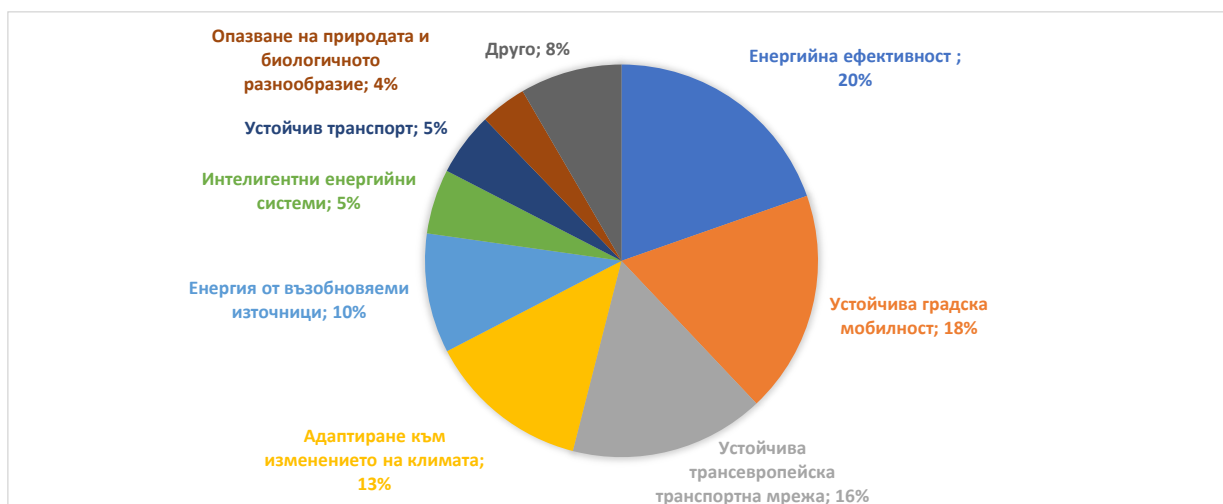
⁷⁵ Източник: Набор от показатели за възстановяване и устойчивост, [стълб на екологичния преход](#).

⁷⁶ https://investeu.europa.eu/what-investeu-programme_en

Научните изследвания и иновациите дават възможност за екологичен преход чрез тестване и демонстриране на решения, разработване на авангардни иновации и знания за политики, основани на най-новите налични научни данни. Поне 35 % от бюджета на програмата „Хоризонт Европа“, който възлиза на стойност 95,5 млрд. евро, ще бъдат заделени за научни изследвания и иновации в подкрепа на справедливия преход, като се даде възможност на гражданите да участват активно в екологичния преход. Развиват се нови партньорства, които осигуряват по-мощното използване на технологиите, необходими за постигане на неутралност по отношение на климата. Чрез програма „Хоризонт Европа“ почти 4,2 млрд. евро са инвестирани в действия в областта на климата до края на 2021 г.⁷⁷.

Европейският фонд за регионално развитие и Кохезионният фонд⁷⁸ подпомагат държавите членки в насърчаването на икономическото, социалното и териториалното сближаване, като същевременно подпомагат прехода към неутралност по отношение на климата и други приоритети на ЕС. Всяка държава членка е изготвила споразумение за партньорство, в което е очертана инвестиционна стратегия за финансиране на политиката на сближаване за периода 2021—2027 г. През този период чрез фондовете ще бъдат осигурени най-малко 78 млрд. евро за инвестиции в действия в областта на климата (30 % от общия бюджет на ЕФРР и 37 % от общия бюджет на Кохезионния фонд). Според предварителните данни от проектопрограмите и приетите програми средствата, отпуснати за климата, ще надхвърлят целта.

Фигура 12: Разпределение на средствата от фондовете за политиката на сближаване в областта на климата по тематични области (предварителни данни)

Фондът за справедлив преход има принос от ЕС в размер на 19,2 млрд. евро за инвестиции през периода 2021—2027 г. в регионите в Европа, които ще бъдат най-силно засегнати от прехода към неутралност по отношение на климата поради въздействието върху икономическата им структура и социалните последици. След създаването на фонда държавите членки вече изготвят териториални планове за справедлив преход (ТПСП), които трябва да бъдат приети от Комисията като част от програмите на политиката на сближаване. Одобрени са плановете на Гърция, Кипър, Австрия, Северен Рейн-Вестфалия и Швеция.

⁷⁷ Предварителни данни.

⁷⁸ [Политика на сближаване за периода 2021—2027 г. — Регионална политика — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

Европейският социален фонд, а именно **ЕСФ+**, подкрепя заетостта и инвестициите в човешкия капитал. До средата на септември приблизително една трета от програмите по ЕСФ+ бяха приети за периода 2021—2027 г. Преговорите все още продължават; всички програми на ЕСФ+ се очаква да бъдат приети до края на годината. За да подкрепят създаването на „зелени“ работни места и адаптирането на уменията и квалификацията към прехода към неутрална по отношение на климата икономика, държавите членки планират да разработят нови видове обучение, учебни програми, чиракуване и модел на стопанска дейност, като например социално предприемачество.

Инструментът за техническа подкрепа продължи да оказва специализирана техническа подкрепа на държавите членки за разработване и прилагане на реформи с оглед на приоритетите на Европейския зелен пакт. 17 държави членки⁷⁹ получиха подкрепа чрез допълнителната специална покана за плана REPowerEU за определяне на подходящи реформи и инвестиции с цел постепенно освобождаване от зависимостта от руските изкопаеми горива.

Програмата LIFE е инструментът на ЕС за финансиране в областта на околната среда и действията за климата. През 2021 г. бяха отпуснати над 290 млн. евро по 132 проекта, включително проекти в области като неутрално по отношение на климата земеделие, възстановяване на торфища, оползотворяване на топлината в черната металургия и адаптиране на горите и инфраструктурите към климата. През 2022 г. за проекти в областта на климата и околната среда, включително за преход към чиста енергия, ще бъдат отделени около 755 млн. евро. През юни Украйна се присъедини към програмата LIFE и може да се възползва от нейната подкрепа за възстановяване на околната среда след разрушенията, причинени от руското нахлуване.

⁷⁹ Белгия, Чехия, Естония, Ирландия, Гърция, Испания, Финландия, Хърватия, Италия, Кипър, Унгария, Полша, Португалия, Словения и Словакия.

7 МЕЖДУНАРОДНИ ДЕЙСТВИЯ В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА

С приключването на първия петгодишен цикъл на Парижкото споразумение през изминалата година се осъществи интензивен и продуктивен международен обмен за действия в областта на климата, особено по време на срещите на министерско равнище, свикани съвместно от ЕС, Китай и Канада, Петербургския диалог за климата, срещата на върха на G-20 в Рим и конференцията на ООН за изменението на климата в Глазгоу (COP26).

Като следват примера на ЕС, почти всички големи икономики се ангажираха да постигнат нулеви нетни емисии на парникови газове до или около средата на века. Много от тях са увеличили значително своите цели за 2030 г. (национално определени ангажименти за намаляване на емисиите), което доказва, че Парижкото споразумение работи и че ЕС вдъхновява другите да ускорят действията си. Въпреки това, при настоящите национални политики и мерки светът е далеч от целта за постигане на температурата, заложена в Парижкото споразумение. Ако държавите изпълнят всички свои нови ангажименти, светът може да избегне някои тежки въздействия върху климата, но въпреки това затоплянето ще надхвърли 1,5° C до края на века.

ЕС и неговите държави членки продължават да повишават осведомеността за възможностите, които предоставя екологичният преход, както и за последиците от закъснените действия. ЕС насърчава и подпомага международните партньори в осигуряването на по-ефикасен и траен отговор на общата за всички нас заплаха от изменението на климата.

ЕС и неговите държави членки са най-големият доставчик на публично финансиране за борба с изменението на климата в света, като през 2020 г. са заделени 23,4 млрд. евро за намаляване на емисиите и изграждане на устойчивост към последиците от изменението на климата в развиващите се страни, включително 5,2 млрд. евро, заделени на равнището на ЕС (бюджет на ЕС, Европейски фонд за развитие и Европейска инвестиционна банка). Реформите в публичното финансиране и нормативната уредба допринасят за мобилизирането на капитали и увеличаването на частните инвестиции, необходими за осъществяването на прехода. Рамковите програми на ЕС за научни изследвания и иновации имат важен принос за глобалните оценки и действия в областта на климата, като ЕС е сред основните финансиращи институции за създаването на доказателствената база за докладите на Междуправителствения комитет по изменението на климата⁸⁰.

Сред новите инициативи, предприети от ЕС през последната година, са партньорството за справедлив енергиен преход на стойност 8,5 млрд. щатски долара между Южна Африка и група дарители, глобалният ангажимент за метан, поет от председателя фон дер Лайен и президента Байдън, към който досега са се присъединили над 100 държави, зеленият съюз между ЕС и Япония и решението на лидерите на G-20 да прекратят международното публично финансиране на продължаващото производство на електрическа енергия от въглища.

⁸⁰ Информирание във връзка с глобалните действия в областта на климата: Принос на рамковите програми (РП7 и „Хоризонт 2020“) към базата от знания от последните доклади на МКИК въз основа на свободно достъпни данни.

